

ЧАСТИНА 4

СИЛА ТА ВЛАДА

Розділ 8

Правила та закон.

Яких правил потребує суспільство?

Розділ 9

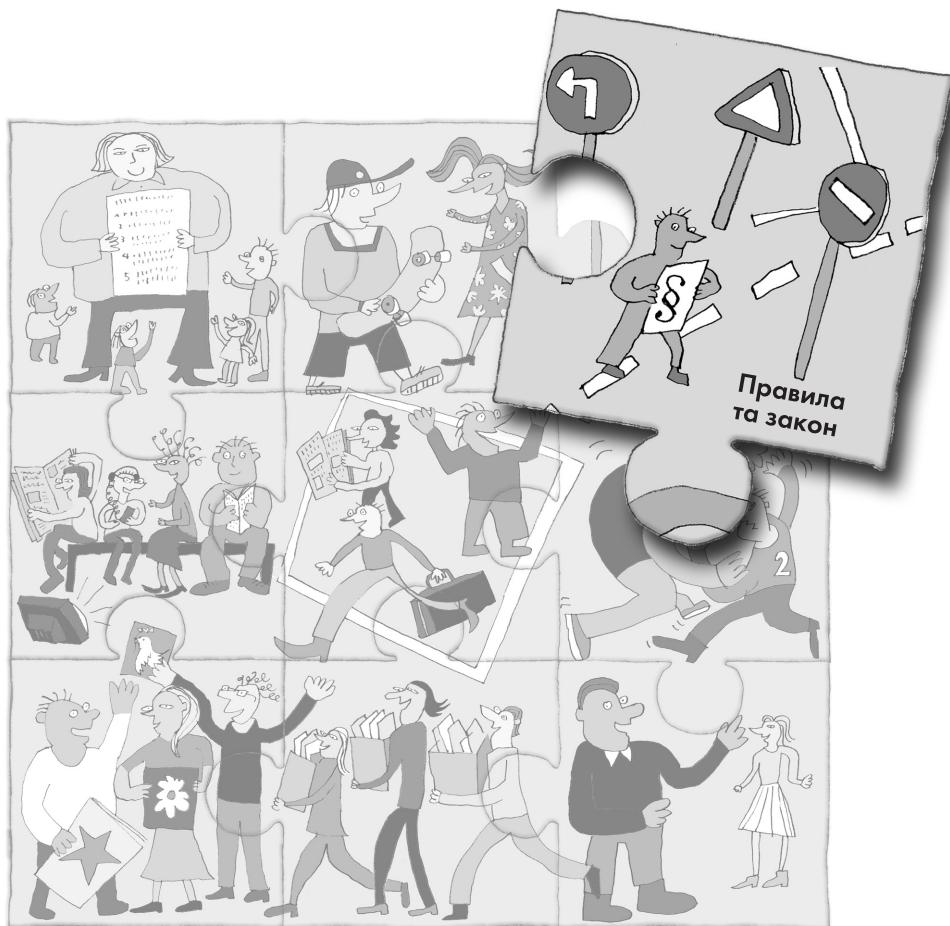
Уряди та політики.

Як потрібно керувати суспільством?

РОЗДІЛ 8

ПРАВИЛА І ЗАКОН

Яких правил потребує суспільство?

8.1. Хороший закон – поганий закон.

Що робить закон хорошим?

8.2. У якому віці?

Як закон повинен застосовуватись до молоді?

8.3. Ви створюєте закон

Як ви справляєтесь із неповнолітніми порушниками?

8.4. Правила свідчення

Яке свідчення має бути взяте до уваги судом?

РОЗДІЛ 8: ПРАВИЛА І ЗАКОН

Яких правил потребує суспільство?

Певні закони необхідні для чесного та ефективного розвитку суспільства. Закони застосовуються у будь-якому суспільстві, до кожного члена громади, країни, однак існують певні групи людей, як, наприклад, діти, на яких не поширяються деякі закони до досягнення певного віку.

За одним із шляхів право може бути розділене на відоме нам цивільне та громадянське право. Цивільне право вказує спосіб владнання спорів між людьми та групами людей. Кримінальне право стосується поведінки, яка, як вирішує країна, повинна бути попереджена або заборонена.

Однак закони не можуть бути досконалими. Вони – творіння людських рук, які іноді потребують змін. Вони можуть застарівати, ставати неефективними або просто невідповідними для певної групи суспільства.

Закон ніколи не відділяється від політики. Від політичної системи залежить, як розробляються та змінюються закони. У демократичній політичній системі важливо, щоб усі громадяни були здатні мати рівне судження стосовно цього. Також важливим є те, щоб закон застосувався справедливо до всіх громадян, і ніхто не міг бути над законом. Така концепція відома як верховенство права.

Зрештою закони повинні узгоджуватись із правами людини. Це важливо, щоб бути впевненим, що закони є чесними і не є засобом придушення або диктаторства. Більшість демократичних систем керуються письмовими конституціями, що забезпечують рамку прав людини, що стоїть над законами країни. Деякі країни також встановлюють конституційні суди для прийняття рішення, які закони відповідають конституції, які – ні.

Навчання освіті для демократичного громадянства та прав людини

Після вивчення даної серії уроків учні:

- розширять своє розуміння поняття закону та його важливості в демократичному суспільстві;
- усвідомлюватимуть, що основна місія закону – допомагати людям та захищати суспільство;
- розів'ють більшу повагу до ідеї верховенства права;
- дізнаються більше про законодавчі системи власної країни.

РОЗДІЛ 8: ПРАВИЛА ТА ЗАКОН

Яких правил потребує суспільство?

Тема уроку	Навчальні цілі	Завдання для учнів	Ресурси	Методи
Урок 1: Хороший закон – поганий закон	Бути обізнаним та усвідомлювати фактори, що визначають те, що робить закон хорошим	Обговорити шкільні правила та визначити, що робить хорошим шкільне правило. Обговорити закони та визначити, що робить закон хорошим законом. Критично проаналізувати галузь закону у своїй країні, наприклад, закон з питань алкоголю. Запропонувати та уточнити власне нове шкільне верховенство права	Дві картки для кожного учня: одна – помічена літерою “А” (зеленого кольору), інша – “В” (червоного). Роздатковий матеріал: Законодавство про алкоголь у нашій країні. Маркери та великі аркуші паперу для кожної групи з 4-6 учнів. Фліпчарт або великий аркуш паперу для демонстрації класу	Дискусія у малих групах та класі
Урок 2: У якому віці?	Вивчати, як закон апелює до молоді	Опрацювати питання щодо встановленого законом віку молоді, з якого вони є повноправними у різноманітних діях, як дорослі люди Розглянути, наскільки чинне законодавство стосується молоді	3 великих літери “А”, “В” та “С”, помістити на 3 різні стіни класної кімнати. Копії роздаткових матеріалів для учнів 8.1 – дляожної пари учнів. Маркери та великі аркуші паперу дляожної групи з 4-6 учнів	Робота в парах, малих групах та дискусія в класі
Урок 3: Ви створюєте закон	Дослідити питання того, чи молодь, що порушила закон, буде покарана і як	Розглянути різні фактори, що впливають на вирішення питання справедливого покарання за злочин	Копія історії та додаткова інформація для вчителя	Робота в малих групах та дискусія в класі
Урок 4: Правила свідчення	Усвідомлювати правила свідчення у суді	Розглянути вид свідчення, що повинно бути враховане в суді та вид свідчення, яке застосовувати не слід	Картки для дискусії (роз- даткові матеріали для учнів 8.2) дляожної групи з 4-6 учнів	Дискусія у малих групах та класі

Урок 1**Хороший закон – поганий закон****Що робить закон хорошим?**

Навчальні цілі	Бути обізнаним та усвідомлювати фактори, що визначають те, що робить закон хорошим
Завдання для учнів	<p>Обговорити шкільні правила та визначити, що робить хорошим шкільне правило.</p> <p>Обговорити закони та визначити, що робить закон хорошим законом.</p> <p>Критично проаналізувати галузь закону у своїй країні, наприклад, закон з питань алкоголю.</p> <p>Запропонувати та уточнити власне нове шкільне верховенство права</p>
Ресурси	<p>Дві картки для кожного учня: одна – помічена літерою “А” (зеленою кольору), інша – “В” (червоного).</p> <p>Роздатковий матеріал: законодавство про алкоголь у нашій країні.</p> <p>Маркери та великі аркуші паперу для кожної групи з 4–6 учнів.</p> <p>Фліпчарт або великий лист паперу для демонстрації класу.</p>
Методи	Дискусія у малих групах та класі.

Інформаційна скринька

Метод, що використаний на уроці, має назву “індуктивне навчання”. допомогти учням зрозуміти абстрактні принципи, що базуються на конкретних прикладах. Урок починається з різних прикладів, у даному випадку верховенства права. Учнів спонукають до визначення основних його принципів. Принципи та критерії можуть бути застосовані до правил та законів, для визначення того, хороший це закон чи ні. Чи справедливі вони? Чи корисні? Чи хороші вони для всіх? Чи може поліція застосувати їх? Чи вони є зрозумілими для того, щоб виконувати їх?

Тут потрібно застосувати матеріали, наприклад, закон про алкоголь, що є чинним у вашій країні, вчитель та учні отримують завдання включити даний матеріал до уроку.

ХІД УРОКУ

Вчитель починає урок з того, що роздає кожному учневі дві кратки: одна з літерою “А” (зелена), інша – “В” (червона).

Далі вчитель пояснює учням, що вони почують про так звані уявні шкільні правила та зможуть вирішити, які ці правила – хороші чи погані. Для хороших правил вони застосують картки “А”, для поганих – “В”.

Учитель читає правила школи одне за одним. Кожного разу учні повинні піднімати свої кратки залежно від того, як вони оцінюють правило. Наводимо приклади правил, що їх може використати учитель:

- Домашнє завдання заборонене.
- Немає залякування.
- Учні повинні сплачувати за те, що вони відвідують школу.
- Заборонено приносити жувальні гумки до школи.
- Учні повинні любити всіх своїх учителів.
- Учні можуть обирати, які уроки вони хочуть відвідувати.
- Старші вчителі повинні мати полегшений розклад роботи.
- Заборонено користуватись мобільними телефонами у школі.

За кожним правилом вчитель запитує одного-двох учнів для уточнення їхніх відповідей:

- Чому ви вважаєте, що це хороше/погане правило?

На цій стадії уроку висловлені ідеї не будуть обговорюватись та коментуватись.

Далі учитель поділяє учнів на групи по 4-6 та пропонує їм спробувати визначити фактори, що роблять шкільне правило хорошим або поганим:

- Що робить шкільне правило хорошим?

Групи повинні представити свої ідеї класу.

Далі вчитель повторює всю вправу з класом – разом читають судження, учні піднімають свої картки та уточнюють свої судження тощо. Однак у даному випадку увага фокусується на уявних законах, а не на правилах школи. Запропонованими для обговорення можуть бути такі закони:

- Всі громадяни повинні сповідувати одну релігію.
- Бівство – це погано.
- Не можна говорити неправду.
- Заклади швидкого харчування мають бути закритими.
- Громадянам повинно бути дозволено самим вирішувати, по якій стороні дороги їхати.
- Жінкам повинні платити так само, як і чоловікам.

Далі вчитель пропонує учням повернутись до своїх груп та спробувати визначити фактори, що роблять закон хорошим:

- Що робить закон хорошим?

Групи повинні представити свої ідеї класу. Вчитель повинен спробувати спонукати учнів подумати над певною низкою ключових критеріїв, що можуть бути застосованими до законів та що можуть зробити закон хорошим. Вони включають:

- Чесність – справедливість та рівність, такі як рівна платня для чоловіків та жінок.
- Корисність – дає можливість суспільству зручно функціонувати, наприклад, закони, що стосуються безпеки на дорогах.
- Загальне благо – стосується не тільки підтримки особливих груп, а й всіх здорових людей.
- Законна сила – якщо більшість бажає підкорятись, то поліція може легко затримати того, хто порушує закон.
- Простота – зручно розуміти та підкорятись, не складно.

Коли клас погодиться зі спільно обраними критеріями, учні повинні продемонструвати їх на фліпчарті для всіх. Назва цього має бути “Що робить закон хорошим?”.

Учитель пропонує учням у групах опрацювати галузь вітчизняного закону, наприклад, закон про алкоголь. Він повинен завчасно підготувати матеріали. Якщо залишається час, учні можуть також отримати й інший матеріал, який їх цікавить, наприклад, про права дітей та підлітків. Групам надаються ручки, маркери, великі аркуші паперу для підготовки презентації для класу стосовно того, що вони думають про закон, з яким працюють, – поганий він чи хороший. Вони використовують у роботі попередньо визначені принципи, що вивішенні вчителем на стіні класу.

Групи роблять свої презентації.

Останньою вправою може бути виконання домашнього завдання: учнів просять знайти новий закон або нове правило, яке вони самі оберуть, наприклад, стосовно навколошнього середовища, за яким вони готують судження у вигляді ключових принципів, які вже були ними визначені.

Урок 2

У якому віці?

Як закон повинен застосовуватись до молоді?

Навчальні цілі	Вивчати, як закон апелює до молоді
Завдання для учнів	Опрацювати питання щодо встановленого законом віку молоді, з якого вона є повноправна у різноманітних діях, як дорослі люди. Розглянути, наскільки чинне законодавство стосується молоді
Ресурси	3 великих літери “A”, “B” та “C” помістити на 3 різні стіни класної кімнати. Копії роздаткових матеріалів для учнів 8.1 – для кожної пари учнів. Маркери та великі аркуші паперу для кожної групи з 4-6 учнів
Методи	Робота в парах, малих групах та дискусія в класі

Інформаційна скринька

Цей урок передбачає багато фізичної активності. Якщо ви вважаєте, що це не підходить для ваших учнів, основна вправа може бути адаптована під час роботи учнів за партами – наприклад, голосування учнів руками, показування карток “A”, “B”, “C”, замість того, щоб пересуватись у різні кутки кімнати.

ХІД УРОКУ

Вчитель починає урок із запитання про те, чи чесним є те, що існує закон, за яким всі діти мають іти до школи, в той час, як немає такого закону для дорослих:

- Як ви думаєте, чи є справедливим те, що за законом молодь має йти до школи? Так чи ні? Чому?

Вчитель поділяє учнів на пари та дає опитувальник для заповнення (роздаткові матеріали для учнів 8.1). Опитувальник відповідає встановленому законом віку молоді, що мають брати участь у законній діяльності у своїй країні.

Вчитель пропонує бажаючим у парах учням прочитати одну з їхніх відповідей. Після кожної відповіді вчитель робить паузу та, якщо потрібно, виправляє відповіді учнів. Учні далі пишуть правильні відповіді у своїх опитувальниках.

Дляожної пари вчитель ставить запитання:

- Як ви думаєте? Цей вік:
 - занадто ранній?
 - занадто пізній?
 - підходить?

Вчитель дає парам хвилинку подумати та вирішити, а далі просить їх переміститись у різні частини кімнати, залежно від їхньої відповіді. (Вчитель завчасно готує великі літери "A", "B", "C" на стінах класної кімнати, що вказують на місце, де можна стати.)

Далі вчитель просить по черзі парам пояснити класу свої міркування та уточнити свої точки зору. Вчитель також дає іншим учням можливість ставити запитання щодо їхніх рішень.

Для завершення роботи над питаннями вчитель запитує:

- Як ви думаєте, чи справедливим є те, що люди по-різному ставляться до дітей та дорослих? Так чи ні? Чому?

Вчитель поділяє учнів на групи по 4–6 учнів, дає маркери, ручки та великі аркуші паперу. Учитель просить групи подумати над зміною закону у їхній країні, що сприяв би молодим людям. Учні можуть запропонувати абсолютно новий закон, щоб кожна школа мала шкільний парламент або мінімальний вік молоді, яка може працювати, або запропонувати зміни до наявних законів, наприклад, стосовно права голосувати та віку, що дозволяє отримати права на водіння транспорту. Кожна група має підготувати презентацію для всього класу за обраною темою, у якій повинні відобразити свої міркування щодо того, як закони можуть підтримувати молодь. Після презентацій клас голосує за те, яка пропозиція груп є найкращою.

Останньою вправою або домашнім завданням учні можуть розглянути кроки, які вони як молодь або як шкільна група можуть здійснити, щоб переконати уряд прийняти зміни до закону, які вони пропонують.

Урок 3
Ви робите закон**Як ми будемо карати малолітніх порушників?**

Навчальні цілі	Дослідити питання того, чи молодь, що порушила закон, буде покарана і як
Завдання для учнів	Розглянути різні фактори, що впливають на вирішення питання справедливого покарання за злочин
Ресурси	Копія історії та додаткова інформація для вчителя
Методи	Робота в малих групах та дискусія в класі

Концептуальні поняття: три базових принципи причини покарання

Якщо урок 2 сфокусовано на цивільному праві, цей урок стосуватиметься кримінального права, особливо питань молодих порушників та того, які до них застосовуються покарання. Основним питанням теорії покарання є “чому карати?”. Це питання постійно ставлять у різних формах впродовж всієї історії та етапів філософського мислення. Три принципи, що стосуються причин покарання.

- 1. Відплата.** Покарання відповідає провині та відповідальності. Злочин заслуговує на те, щоб бути покараним, а суспільство встановлює відповідність покарання за злочин. Такий підхід забезпечує стандарт пропорції, таким чином захищаючи злочинця від надто суворого покарання. Завдання цього – відновити правосуддя.
- 2. Утримання.** Покарання адресоване потенційним злочинцям у суспільстві, відвертаючи їх від повернення до злочинності, оскільки вага покарання перевищує їх вигоду. Завдання – уберегти від злочину інших.
- 3. Реабілітація.** Злочин сприймається як крик про допомогу. Злочинець потребує лікування, а не покарання, і метою є допомога та інтеграція його в суспільстві для того, щоб він не скоїв злочинів у майбутньому.

Кримінальне законодавство у всьому світі значно відрізняється за способом застосування ними згаданих принципів як до дорослих, так і до молодих порушників. Взагалі багато країн надають пріоритет реабілітації, ніж принципам відплати та утримання. Але не всі країни йдуть таким шляхом. Застосування реабілітації – питання, що проводить межу між молоддю та молодими порушниками. Рада Європи окреслила цей віковий рубіж на рівні близько 18 років та посилається на Конвенцію про права дитини 1989 року (див. базову інформацію для вчителя).

Цей урок є вступним до усвідомлення трьох ключових

Ще раз застосовується індуктивний підхід. Учні працюють з історією про молодого порушника для визначення різних принципів покарання, їх застосування та потреби у балансі. Вчитель може наголосити на даних поняттях у короткій доповіді під час або після дискусії в класі.

Цей урок відкриває двері у проект, що може продовжуватись наступні два уроки. Учні можуть використати поняття, що вони вивчили на уроці, для опису балансу, який був порушений кримінальним законодавством стосовно молодих порушників у їхній країні.

ХІД УРОКУ

Учитель починає урок, поділивши клас на групи по 4–6 учнів. Вчитель пояснює, що верховенство права включає принцип, що судді повинні керуватись законом, виносячи покарання злочинцеві або кривдникам. Під час уроку учні будуть шукати шлях, який має бути застосований для поводження з молодими порушниками. Вони прослухають історію про злочин. В групах учні уявлять, що вони – члени парламенту, який має розглянути закон, що зменшує покарання за кримінальний злочин.

Учитель розповідає історію та дає їм можливість вирішити у групах, що вони думають про те, яким буде покарання для Тома. Групи представляють свої ідеї усому класу.

Далі вчитель дає групам додаткову інформацію. Післяожної порції інформації групам надається можливість змінити їх точку зору стосовно покарання, що було визначено раніше.

Наприкінці учитель пропонує учням представити свої ідеї класу:

- Яке покарання буде застосовано до **Y**, як ви думаете?
- Чи змінила вашу точку зору щодо попереднього рішення додаткова інформація? Якщо так, поясніть як?

Учитель дає всім учням можливість обговорити під час пленарної дискусії таке:

- Які фактори повинен взяти до уваги закон, вирішуючи питання про покарання, що має бути застосоване до обвинувачуваного?
- Як ви думаете, закон ставиться по-різному до молоді та дорослих? Так чи ні? Чому?

Останньою вправою або домашнім завданням вчитель може запропонувати учням подумати про випадок, який вони бачили по телебаченню, читали в газетах або чули – де молода людина порушила закон, а покарання, що було застосовано, на їхню думку:

- a) занадто жорстоке;
- b) занадто поблажливе.

Учні пишуть коротку п'есу на тему обраного прикладу та представляють її своїм однокласникам на наступному уроці, виділяючи фактори, що допомогли визначитись з обраним судженням. Прикладом може бути випадок з автомобільною аварією під впливом алкогольного сп'яніння.

Ви створюєте закон

“Леонарду та Тому виповнилося по 15 років, коли вони потрапили до однієї школи. Вони знали один одного багато років, однак ніколи не дружили.

Одного разу мобільний телефон Тома зник, і він звинуватив у крадіжці Леонарда. Леонард сказав, що він не крав телефон і що Том сердиться на нього за те, що в нього багато друзів, у той час як у Тома їх немає.

Після школи відбулась бійка. Том застосував як аргумент тіж проти неозброєного Леонарда. Під час бійки Том вдарив Леонарда в обличчя так, що у нього залишився шрам на все життя”.

Завдання

Як ви думаете, яке покарання буде справедливим щодо Тома? Обговоріть це питання у групі та напишіть, яке покарання має забезпечити закон для такого виду порушення.

Додаткова інформація

1. Тома виховували дуже суворо, його неодноразово бив батько.

Чи вплинуло це на вашу точку зору стосовно покарання Тома? Якщо так, як? Змініть ваш конспект закону, якщо це необхідно.

2. Том був ізольований у своєму класі і в нього не було нікого, хто б міг вислухати про його проблеми.

Чи вплинуло це на вашу точку зору щодо покарання Тома? Якщо так, як? Якщо потрібно, змініть ваш проект закону.

3. Леонард дійсно вкраяв мобільний телефон Тома, і він дійсно розпочав бійку з Томом за те, що той заявив про крадіжку в поліцію.

Чи вплинуло це на вашу точку зору на покарання Тома? Якщо так, як? Якщо потрібно, змініть ваш проект закону, якщо потрібно.

4. Леонард був лідером банди, яка переслідувала Тома протягом місяців. Банда била Тома неодноразово, застосовуючи палки, ланцюги та металічні прути. Це призвело до того, що в нього почалися нічні кошмари і він став боятись йти до школи.

Чи вплинуло це на вашу точку зору на покарання Тома? Якщо так, як? Змініть ваш проект закону, якщо потрібно.

5. Батько Тома неодноразово знущався над Томом, кажучи йому, що він занадто м'який та що він мусить давати опір задиркам, як і Леонард.

Чи вплинуло це на вашу точку зору на покарання Тома? Якщо так, як? Змініть ваш проект закону, якщо потрібно.

6. Том хотів лише налякати задирак ножем. Він не думав його застосовувати. Двадцять інших хлопчиків стояли навколо хлопців і спонукали їх до бійки.

Чи вплинуло це на вашу точку зору на покарання Тома? Якщо так, як? Змініть ваш проект закону, якщо потрібно.

7. Учитель побачив, що Том приніс ножа до школи за два дні до бійки, однак нічого про це не запитав у Тома.

Чи вплинуло це на вашу точку зору щодо покарання Тома? Якщо так, як? Змініть ваш проект закону, якщо потрібно.

Учні визначають виступаючих від своїх груп, хто буде представляти закони класу. Очікується, що всі усвідомлять дилему, що передбачає конфліктуючі цілі та принципи справедливості, як наприклад:

- Як ви покажете, що суспільство не приймає таку поведінку?
- Як ми можемо бути впевнені, що школа – це безпечне місце, де насильство заборонено?
- Наскільки жорстко можемо ми покарати такого, як Том, щоб відвернути таких, як банда Леонарда, від застосування ножів?
- Поведінка Тома – це крик про допомогу, він не міг обирати сім'ю, де виховувався. Як ми можемо допомогти Тому так, щоб він почувався краще і не мав потреби застосовувати ножа в майбутньому?

Учитель підбиває підсумки дискусії пов'язуючи ці запитання з трьома принципами відплати, утримання та реабілітації. Згадуючи Конвенцію про права дитини, вчитель може запропонувати віддати перевагу принципу реабілітації.

Якщо дозволяє час та учні зацікавляться, це питання може бути розглянуте далі. Якщо учні не знайдуть спільногорішення стосовно принципів покарання, дебати з цього питання можуть бути продовжені. Якщо вони погодяться з принципом реабілітації, вони можуть вивчати закон своєї країни, беручи до уваги принципи відплати, утримання та реабілітації.

Урок 4**Правило свідчення****Яке свідчення повинно бути враховане в суді?**

Навчальні цілі	Усвідомити правила свідчення на засіданні суду
Завдання для учнів	Усвідомити значення свідчення, що може бути враховане на засіданні суду, і значення свідчення, що буде неправильним застосувати
Ресурси	Картки для дискусії (роздатковий матеріал для учнів 8.2) для кожної групи з 4–6 учнів
Методи	Робота в малих групах та загальна дискусія

Інформаційна скринька

Один з ключових елементів будь-якої системи кримінального права є набір правил, що визначає види свідчень, що можуть і не можуть бути застосованими у суді для справедливого слідства. Наприклад, чи є справедливим використання свідчення, отриманого не безпосередньо від свідка, а повідомлене ким-небудь, або свідчення, отриманого в результаті тортур, застосування сили або через так звані “основні запитання”, які примушують свідка їх засвідчити?

ХІД УРОКУ

Учитель починає урок з того, що подає матеріали з Європейської Конвенції про захист прав людини (**ЄКПЛ**) (**1950**), що повинні бути написані на дошці або фліпчарті:

“Кожен, хто перебуває під слідством, повинен користуватись презумпцією невинності відповідно до закону”.

Європейська Конвенція про захист прав людини (1950), стаття 6, № 2

Вчитель заохочує учнів до обговорення цього положення. Він може також пояснити категорію так званої презумпції невинності. Учні повинні усвідомити важливість цього принципу для прозорого слідства та усвідомити, що обвинувачувана людина може бути тільки тоді засуджена, коли буде зібрано достатньо свідчень для доказу її вини. Під час уроку учні розглянуть правила свідчення у суді.

Учні формують групи по **4–6 осіб**.

Вчитель розповідає групам про те, що обговорюватиметься кримінальний злочин. Мова піде про молодого хлопця на ім'я Мануель, якого звинуватили у крадіжці авто у пана Кая. Авто зникло з місця біля будинку пана Кая пізно ввечері, де було припарковано, і було знайдено на околиці села наступного ранку. Авто облили бензином та підпалили. Мануеля заарештували поліція за тиждень після події, його звинуватили у крадіжці та злочинному ущодженні.

Далі вчитель дає кожній групі набір карток для дискусії. Кожна картка містить свідчення, що використовувало слідство, щоб довести вину Мануеля.

Вчитель пропонує групам:

- скласти картки свідчень у порядку від найсуворішої до найлегшої.
- вирішити, чи можуть дані свідчення бути відкинуті взагалі, або вони є невідповідними чи нечесними.

Групи висловлюють свої ідеї усьому класу та узгоджують, які свідчення можуть бути прийняті, а які можуть бути відкинуті всі разом.

Вчитель просить учнів повернутись до своїх груп та подумати:

- Які питання, на ваш погляд, суд поставив би свідкам або уявив би до уваги зараз? Чому?
- Чи є питання, що були б нечесними з боку суду? Якщо так, які це питання і чому вони є нечесними?

Групи репрезентують свої ідеї класу, працюють колективно, щоб зробити загальний список свідчень та типів питань, які, на їхню думку, було б неправильним використовувати у суді.

Якщо дозволяє час, цей урок може привести до пошукової роботи. Як домашнє завдання учні можуть провести роботу пошуку правил застосування свідчень у кримінальних розслідуваннях у їхній країні та представити свої роздуми класу на наступному уроці.

Роздаткові матеріали для учнів 8.1

Опитувальник: у якому віці?

У якому віці закон у вашій країні дозволяє молоді:

1. Мати посвідчення водія?
2. Овідружуватись?
3. Голосувати на виборах?
4. Служити в армії?
5. Платити податки?
6. Належати до політичної партії?
7. Бути ув'язненим?
8. Кидасти школу?
9. Усиновити дитину?

Роздаткові матеріали для учнів 8.2

Картки для дискусії

Під час надання свідчень поліцейський повідомив суду, що Мануель затриманий за крадіжку авто.	Молодий чоловік сказав у суді, що Мануель завжди вихваляється про крадіжки авто.
Дівчина засвідчила суду, що підслухала товариша, коли він розмовляв з Мануелем по мобільному телефону. Її друг говорив з Мануелем про викрадення авто пана Кая.	Пан Кай засвідчив суду, що він вважає, що Мануель має бути головним підозрюваним, оскільки той був незадоволений сім'єю Кая з тих пір, як п. Кай заборонив Стівену бачитися зі своєю дочкою.
Один із учителів Мануеля сказав суду, що вони неодноразово ловили Стівена на крадіжках у школі.	Мануель не мав жодного алібі, оскільки він у вечір крадіжки був у дома сам.
Коли прокурор запитав: “Чи бачили ви молодого хлопця, схожого на Мануеля, що вів авто того вечора”, сусід Кая відповів: “Так, я бачив”.	

8.1. Базова інформація для вчителя

Інтеграція, а не дискримінація

Томас Хаммарберг, Комісар з прав людини, Рада Європи

У більшості європейських країн підлітки не є домінуючими у статистиці кримінальних злочинів. Також рейтинг підліткових злочинів залишається більш-менш стабільним з року в рік на континенті.

Це не означає, що це не важлива проблема. Тривожною тенденцією, що притаманна різним країнам, є злочини, що скуються молоддю і стають дедалі жорстокішими. Це сам по собі тривожний знак (...).

Існує дві різні тенденції на сьогодні в Європі. Одна характеризується скороченням віку, з якого настає кримінальна відповідальність та віднесення більше дітей до молодшого віку. Інша тенденція – це дух Конвенції ООН про права дитини, – сприяння уникненню криміналізації та намагання створити сімейну та соціальну альтернативу для ув'язнених.

Спинимось детальніше на другій тенденції. В даному випадку потрібно спиратись не тільки на Конвенцію ООН, а й також на Європейську мережу уповноважених з прав дитини. У заяві **2003** р. не менш ніж **21** національних уповноважених (омбудсменів) наголосили на тому, що діти, які вступають у конфлікт із законом, є в першу чергу тими, хто ще має права людини.

Вони запропонували, щоб вік кримінальної відповідальності був піднятий – до **18** років. Інноваційні системи, що працюють з малолітніми порушниками, молодшими від цього віку, повинні працювати з ними через систему освіти, їх реінтеграцію та реабілітацію.

Конвенція з прав дитини, ратифікована всіма європейськими країнами, звертається до урядів встановити мінімальний вік, з якого діти можуть нести відповідальність за кримінальний злочин. Договір точно не пояснює, який вік має бути визначено. Проте моніторинговий комітет стосовно виконання Конвенції висловив переконання про занадто низький вік у певних країнах. У більшості країн Європи діти несуть кримінальну відповідальність починаючи з **12, 15, 16** років, однак є й приклади таких обмежень, як сім, вісім та **10** років.

Звернення Конвенції про права дитини полягає в тому, що криміналізації дітей потрібно уникати, це не означає, що з малолітніми порушниками потрібно поводитись так, наче вони не несуть жодної відповідальності. Навпаки, важливо, щоб малолітні порушники відповідали за свої дії та брали участь у виправленні шкоди, якої вони завдали.

Питання полягає в пошуку механізмів, що замінюють звичайну кримінальну справедливість у подібних випадках. Процедури мають розрізняти шкоду, завдану жертвам, та повинні дати усвідомити кривдникам, що його справа не була прийнятна. Такий механізм повинен спрямовувати на визначення вини та санкцій, які можуть реабілітувати.

Йдеться про накладення санкцій, які, на наш погляд, відрізняються від звичайної кримінальної процедури. Потрібно встановити відповідальність та водночас сприяти реінтеграції. Молодий порушник повинен засвоїти урок і ніколи не повторювати свої дії.

Це важке завдання. Процес вимагає ефективних дій громади. Взагалі, батьки звинуваченого або інші легальні опікуни мають бути зачуті до нього у разі корисності їхніх дій для реабілітації дитини. В будь-якому разі має бути створена можливість для виправдання та апеляції дитини.

Цікава процедура була введена у Словенії. Так, у разі звинувачення підлітка до нього може бути призначено медіатора (посередника), якщо його кандидатура влаштовує прокурора, звинуваченого та жертву. Потім медіатор прагне досягнути такого поводження з підлітком, яке б було прийнятним як для звинуваченого, так і для жертви, і в разі якого можна уникнути випробування.

Доцільно наголосити на такому аспекті: важливість правильних дій на противагу неправильним крокам. Відкладення процедур – що є проблемою у низці країн Європи сьогодні – особливо недобре у випадку з малолітніми порушниками, коли їхні погані вчинки розглядаються як потреба в негайній допомозі (...).

Томас Хаммарберг, Комісар з прав людини, Рада Європи, витяг з “Права людини у праві неповнолітніх”, Презентація, представлена на Конференції генеральних прокурорів Європи, Москва, 5-6 липня 2006. Джерело: <http://www.coe.int/t/commissioner/>

8.2. Базова інформація для вчителя

Конвенція про права дитини

Прийнята Генеральнюю Асамблемою Організації Об'єднаних Націй 20 листопада 1989 р.

Стаття 37:

Держави-сторони забезпечують:

- а) щоб жодна дитина не піддавалася катуванням та іншим жорстоким, нелюдським або принижуючим гідністю видам поводження чи покарання. Ні смертна кара, ні довічне тюремне ув'язнення, які не передбачають можливості звільнення, не призначаються за злочини, вчинені особами, молодшими 18 років;
- б) щоб жодна дитина не була позбавлена волі незаконним або свавільним чином. Арешт, затримання чи тюремне ув'язнення дитини здійснюються згідно із законом та використовуються лише як крайній захід і протягом найкоротшого відповідного періоду часу;
- в) гуманне ставлення до кожної позбавленої волі дитини і повагу до гідності її особи з урахуванням потреб осіб її віку. Зокрема, кожна позбавлена волі дитина має бути відокремлена від дорослих, якщо тільки не вважається, що в інтересах дитини цього не слід робити, та мати право підтримувати зв'язок із своєю сім'єю шляхом листування та побачень, за винятком особливих обставин;
- г) щоб кожна позбавлена волі дитина мала право на негайний доступ до правової та іншої відповідної допомоги, а також право оскаржувати законність позбавлення її волі перед судом чи іншим компетентним, незалежним і безстороннім органом та право на невідкладне прийняття ними рішень щодо будь-якої процесуальної дії.

Стаття 40:

- (...) 3. Держави-сторони прагнуть сприяти створенню законів, процедур, органів і установ, що мають безпосереднє відношення до дітей, які, як вважається, порушили кримінальне законодавство, звинувачуються чи визнаються винними в його порушенні, і зокрема:
- а) встановленню мінімального віку, нижче якого діти вважаються нездатними порушити кримінальне законодавство;
 - б) у разі потреби вжиттю заходів щодо поводження з такими дітьми без використання судового розгляду за умов повного додержання прав людини та правових гарантій.

4. Необхідна наявність таких різних заходів, як догляд, положення про опіку і нагляд, консультивативні послуги, призначення випробного строку виховання, програми навчання і професійної підготовки та інших форм догляду, що замінюють догляд в установах, з метою забезпечення такого поводження з дитиною, яке забезпечувало б її добробут і відповідало її становищу та характеру злочину”.

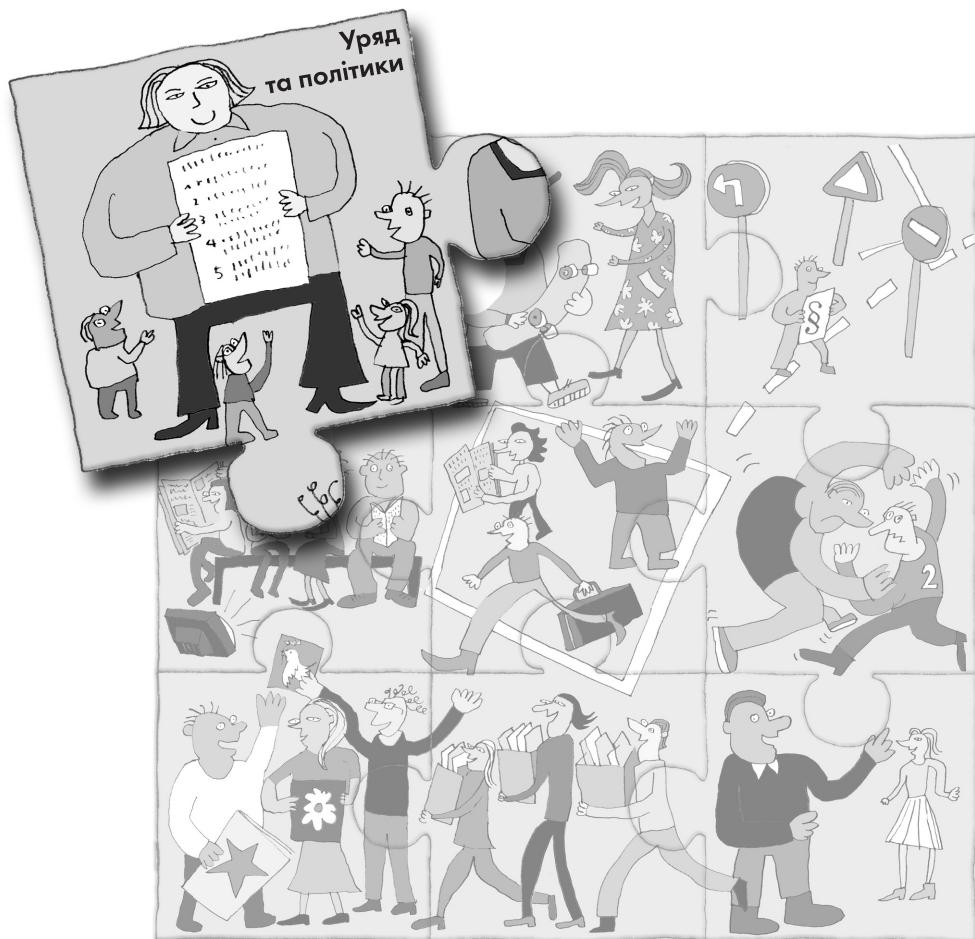
Джерело: Рольф Голлоб/Петер Крапф: *Вивчення права дитини. Приклади уроків для початкової школи*. ОДД/ОПЛ, Том I. V, Страсбург, 2007, с. 77.

Для додаткового читання: Сінді Бенкс. *Етика кримінального права, Thousand Oaks, 2004*. А PDF-версія Розділу 5, Причина кримінального покарання [Електронний ресурс]. – Режим доступу // www.sagepub.com. – англ. мовою.

РОЗДІЛ 9

УРЯДИ ТА ПОЛІТИКИ

Як потрібно управляти суспільством?

9.1. Хто є відповідальним?

Яким є кращий шлях управління країною?

9.2. Якби ти був президентом

Для чого існує уряд?

9.3. Я та моя роль

Що має очікувати країна від своїх громадян?

9.4. Учнівський парламент

Як потрібно управляти школою?

РОЗДІЛ 9: УРЯДИ ТА ПОЛІТИКИ

Як потрібно управляти суспільством?

Політика є процесом, через який суспільство людей з різними точками зору та інтересами досягають колективних рішень про шляхи організації їхнього спільногожиття. Цей процес включає переконання та переговори, а також певні механізми досягнення остаточних рішень, таких як голосування. Він включає владу та повноваження, а також елементи примусу у разі забезпечення здійснення колективних рішень, що були прийняті всією громадою.

Таким чином, політика визначається у термінах, що пов'язані з державними інституціями та відносинами між країною та її громадянами. Ці відносини набирають різних форм відповідно до різних типів політичних систем, наприклад, монархії, демократії, тоталітарного режиму.

У демократіях громадяни отримують задоволення від політичної рівності. Колективні рішення здійснюються у вигляді голосування більшості або самими громадянами, або їхніми представниками. Однак демократичні політики (*в даному випадку термін "політика" розглядається як стратегія держави (perf.)*) стосуються не тільки питання голосування. Мова йде про дискусії та дебати, а також про можливості для громадян бути почутими з питань політичної значущості.

Важливим питанням демократії є основна функція державних інституцій та відповідних обов'язків громадян. Інша справа – межа, до якої індивідуальні інституції в рамках демократії можуть бути правильно керованими (наприклад, школа).

Освіта для демократичного громадянства та прав людини

У рамках даної серії уроків учні:

- розвинуть розуміння різних форм управління та його застосування для громадян;
- більше усвідомлять відповідальність і функції управління та відповідних обов'язків громадян;
- краще знатимуть демократичні процеси;
- дізнаються більше про політичні системи у їхній країні.

Вчитель повинен урахувати, що дані плани уроків передбачають домашні завдання, які призначені для того, щоб допомогти учням у їх усвідомленні та розумінні. Точніше, наступні уроки починаються з внеску самих учнів. Така робота потребує часу та нерідко приводить до порушення питань, що відображають необхідність повторювання, пояснення або спонтанної дискусії. Від учителя залежить, наскільки дозволяє час організувати додаткові уроки для підбиття підсумків учнівських потреб та інтересів. Очевидно, існують певні обмеження тривалості уроків та розгляду тем, однак потрібно мати альтернативу. В умовах обмеженого часу вчитель може зібрати окремі або всі письмові частини роботи та дати зворотний зв'язок або оцінити роботи учнів. Учні повинні також здійснювати свою роботу добровільно. Домашнє завдання слугує для повторювання або для підготовки до тестування. В основному вчитель може завжди визначити функцію домашнього завдання та вирішити, яким чином і як можна інтегрувати його в планування уроку.

Приклад зазначеного типу планування обговорено у описі четвертого уроку.

РОЗДІЛ 9: УРЯДИ ТА ПОЛІТИКИ

Як потрібно управляти суспільством?

Тема уроку	Навчальні цілі	Завдання для учнів	Ресурси	Методи
Урок 1: Хто є відповідальним?	Учні вивчають різні форми управління, наприклад, демократія та диктатура тощо	Учні працюють з питаннями справедливості системи управління на прикладі уявного суспільства	Роздатковий матеріал для учнів 9 – кожному, аркуш паперу та ручка	Приклад історії, робота в парах, робота в класі, формальні дебати
Урок 2: Якби ти був президентом?	Учні можуть пояснити функції та відповідальність управління (уряду)	Учні уявляють, що вони формують уряд і повинні вирішити питання виграчання державних коштів. Розглянути вид соціальних ідеалів, яких вони можуть досягти	Великий аркуш паперу, маркери та папір для кожної групи з 4–6 учнів	Створення плакатів, презентацій, робота в малих групах та дискусія в класі
Урок 3: Я та моя роль	Учні вивчають обов'язки громадян у демократичному суспільстві	Учні розглядають види відповідальності, що несуть громадяни, і як вони заохочуються до взяття своїх обов'язків більш серйозно	Набір презентаційних карток (роздаткові матеріали для учнів 9.2), аркуші паперу для кожної групи з 4–6 учнів	Презентації, робота в малих групах та дискусія в класі
Урок 4: учнівський парламент	Учні можуть визначати критерій того, як потрібно керувати школою та роль учнівської ради у цьому процесі	Учні розглядають, як повинен працювати їхній ідеальний учнівський парламент	Опитувальник для кожного учня (роздатковий матеріал для учнів 9.3). Великий аркуш паперу, маркери та аркуші паперу для кожної групи з 4–6 учнів	Презентації, робота в малих групах та дискусія в класі, індивідуальна робота

Урок 1 Хто є відповідальним?

Яким є кращий шлях управління країною?

Навчальні цілі	Учні вивчають різні форми управління, наприклад, демократія та диктатура тощо
Завдання для учнів	Учні працюють з питаннями справедливості системи управління на прикладі уявного суспільства
Ресурси	Копії (роздатковий матеріал для учнів 9.1) для кожного учня, папір та ручки
Методи	Приклад історії, робота в парах, робота в класі, формальні дебати

Концептуальні поняття

Форми управління класифікуються різними шляхами, наприклад, з точки зору того, хто є при владі, як влада ставиться до людей, межі її суверенітету, як діють правила. На практиці основні типи управління: монархія, теократія та тиранія або диктатура. Вони є так званими ідеальними типами, оскільки в реальності вони можуть існувати паралельно у одній і тій самій Наприклад, парламентська демократія, можливо, може містити в собі елементи диктатури і може співіснувати з королівською монархією.

ХІД УРОКУ

Вчитель починає урок із зачитування історії “Королівство Сіккал” (роздатковий матеріал для учнів 9.1). Кожен учень повинен мати при собі копію даної історії, щоб він міг слідкувати за тим, що читає вчитель.

Учитель має спинитись посередині читання та запитати у учнів:

- Що ви думаете про життя в Сіккалі з того, що ви вже почули?

В кінці історії вчитель запитує:

- Що ви думаете про життя в Сіккалі тепер?

Учитель ділить учнів на пари та пропонує їм обговорити якість життя в королівстві. Учні отримують аркуші паперу, де вони мають написати те, що винни думають про переваги та недоліки життя в Сіккалі.

Учитель запрошує пари до презентації своїх ідей класу та записує на дощці основні ідеї, що висловлюються.

Вчитель також пропонує учням висловитись про те, як королівство Сіккал управляється:

- Як ви вважаєте, Сіккал управляється справедливо? Так чи ні, чому?
- Якщо ви думаете, що Сіккал може управлятись більш чесно, що, на вашу думку, потребує змін для того, щоб це було більш справедливо?

Далі вчитель пропонує класу уявити, що вони жителі Сіккалу. Клас ділиться на дві великих групи для дебатів: одній групі пропонують висловлюватись на користь того, щоб королівство управлялось королем; інша група повинна відстоювати те, щоб кожен житель країни, а не тільки король, міг сказати своє слово в управлінні країною. Вчитель дає групам кілька хвилин для роздумів та пошуку аргументів, які вони повинні висловити під час дебатів. Дві групи розташовуються одна навпроти іншої у класі та починаються дебати. Учні зожної групи по черзі висловлюють свої точки зору – можливо також використати так звані “мікрофони” для підтримання черговості висловлювань. “Мікрофоном” може слугувати будь-який предмет.

Учитель просить учнів висловити свою точку зору з приводу того, як вони вважають, яка з двох сторін надавала переконливіші аргументи.

Учні тепер готові для короткого пояснення (використовується так званий індуктивний підхід). Учитель пише типи правління та пояснює, чим вони відрізняються, звертаючись до учнів за можливими доповненнями.

- монархія;
- демократія;
- диктатура;
- теократія;
- анархія.

Урок завершується опитуванням учнів про систему правління у їхній країні. Домашнім завданням може бути створення опитувальника з 5–10 питань для тестування знань інших учнів у класі.

Урок 2

Якби ти був прем'єр-міністром

Для чого існує уряд?

Навчальні цілі	Учні можуть пояснити функції та відповідальність управління (уряду)
Завдання для учнів	Учні уявляють, що вони формують уряд і мають вирішити те, як повинні витрачатись державні гроші. Розглянути вид соціальних ідеалів, яких вони можуть досягти
Ресурси	Великий аркуш паперу, маркери та аркуші паперу для кожної групи з 4–6 учнів
Методи	Створення плакатів, презентацій, робота в малих групах та дискусія в класі

Концептуальні поняття

Обов'язком уряду в демократичному суспільстві є підтримка загального блага. Це означає значно більше, ніж благо для більшості. Це є остаточною вигодою до всіх членів суспільства. Це означає, що все, що реалізується на практиці, є темою безперервних дебатів. Постійно пропонується низка різноманітних, і поняття добробуту, безпеки, правосуддя, соціальної гармонії, прав людини або процвітання. Пріорiterизація цих ідеалів у фактичних провідних планах може бути нелегкою, тим більше, що ресурси, які доступні уряду, завжди обмежені.

ХІД УРОКУ

Учитель починає урок з поділу класу на групи по **4–6** учнів, учням дається великий аркуш паперу та маркери.

Вчитель просить групи уявити, що вони живуть у майбутньому і з'ясувалось, що саме вони повинні зайнятись управлінням країною – інакше кажучи, вони є урядом. Як уряд вони мають у своєму розпорядженні **6** мільйонів. Вчитель може адаптувати цю цифру до річного бюджету управління країною.

Група має вирішити, як вони витратять гроші в наступному році. За допомогою маркерів та ручок кожна група створює свій плакат і пояснює, як уряд буде витрачати дані гроші. Кожна група далі презентує свої ідеї для всього класу. В кінці кожної презентації учням надається можливість запитати групи про подальші плани використання коштів.

Учитель також може поставити питання, надаючи їм інформацію стосовно економії та функцій уряду, наприклад:

- Чи думали ви, щоб витратити гроші на повну виплату іноземного боргу?
- Чи використаєте ви гроші на створення нових робочих місць?
- Наскільки важливим для уряду є спрямувати кошти на освіту?

Далі вчитель працює з класом, створюючи список усіх справ, на які повинен уряд використати гроші.

Далі вчитель пропонує класу повернутись у свої групи і дас кожній групі записаний на аркуші список соціальних ідеалів, яких намагається досягнути уряд у демократичному суспільстві, наприклад:

- добробут;
- безпека;
- справедливість;
- соціальна гармонія;
- права людини;
- процвітання.

Учні повинні відзначити ідеали у списку навпроти тих галузей, які вони окреслили, визначаючи, які з ідеалів вже досягнути.

Учні представляють свої ідеї класу та вчитель завершує урок запитанням:

- Як ви вважаєте, яким є найголовніший обов'язок уряду?

Домашнім завданням може бути пошук шляхів витрачання грошей урядом. Учні можуть виконати це завдання, користуючись переглядом телебачення або газет та журналів. Учні представляють те, що вони з'ясували на початку уроку і, як вони вважають, змінилися їхні пріоритети після нього.

Урок 3 Я та моя роль

Що має очікувати країна від своїх громадян?

Навчальні цілі	Учні вивчають про обов'язки громадян у демократичному суспільстві
Завдання для учнів	Учні розглядають види відповідальності, що несуть громадяни, і як вони заохочуються до взяття своїх обов'язків більш серйозно
Ресурси	Набір презентаційних карток (роздаткові матеріали для учнів 9.2), аркуші паперу для кожної групи з 4–6 учнів
Методи	Презентації, робота в малих групах та дискусія в класі

Інформаційна скринька

Громадяни в демократичному суспільстві очікують гарантій своїх певних прав, таких як громадянські права, політичні права, соціальні права, культурні права та права у галузі навколошнього середовища. Які з цих прав будуть предметом дебатів? Це питання відповідальності, яке йде паралельно з даними правами. Дехто вважає, що громадяни повинні мати лише одну відповідальність – підкорятись закону. Інші думають, що суспільство вимагає від громадянина більш широкої відповідальності.

ХІД УРОКУ

Учитель починає урок з поділу класу на групи по **4-6** учнів. Кожній групі дається набір дискусійних карток (роздаткові матеріали для учнів **9.2**). У кожній картці йдеться про можливий обов'язок громадянина.

Учитель пропонує групам посортувати картки за трьома категоріями – залежно від того, кого стосуються наведені на картках обов'язки:

1. УСІХ громадян.
2. ДЕЯКИХ громадян.
3. НІКОГО.

Учитель пропонує учням представити своє рішення для класу та пояснити його.

Учні повертаються у свої групи, де вони отримують великі аркуші паперу і маркери. Вчитель пропонує групам створити так звану “громадянську хартію”. Вони повинні поділити аркуші паперу на дві колонки. У першій вони мають написати те, що вони думають про очікування кожного громадянина від своєї країни (під назвою “ПРАВА”), а у другій, що громадяни очікують від себе у відповідь (під назвою “ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ”).

Коли учні завершать цю роботу, групи представляють її всьому класу та дають можливість іншим поставити питання щодо виконаної роботи.

На завершення вчитель може поставити запитання класу:

- Як ви думаете, громадяни у вашій країні завжди піклуються про свою відповідальність як громадяни? Так чи ні?
- Що, на ваш погляд, потрібно зробити, щоб громадяни вашої країни були більш відповідальними?
- Як ви думаете, чи можна громадян позбавити деяких з їхніх прав, якщо вони не виконують обов'язки як громадяни належним чином? Чому так або чому ні?

Домашнім завданням може бути проведення дослідження серед членів родини та друзів про відповідальність громадян (якою вона має бути). Учні можуть представити свої надбання класу на початку наступного уроку.

Урок 4

Учнівський парламент

Як потрібно управляти школою?

Навчальні цілі	Учні можуть визначати критерії того, як потрібно управляти школою, та роль учнівської ради в цьому процесі
Завдання для учнів	Учні розглядають, як повинен працювати їх ідеальний учнівський парламент
Ресурси	Опитувальник для кожного учня (роздатковий матеріал для учнів 9.3). Великий аркуш паперу, маркери та аркуші паперу для кожної групи з 4–6 учнів
Методи	Презентації, робота в малих групах та дискусія в класі, індивідуальна робота

Інформаційна скринька

Молоде покоління також є громадянами. Вони мають право голосу в громаді та можуть висловити міркування, що впливають на них та їхню громаду. Це також вклочач їхнє життя в школі. Механізми, що дають змогу учням впливати на життя в школі, не тільки допомагають молоді застосовувати свої права, а й також допомагають навчатись демократичним процесам. Однак ці механізми можуть бути й предметом дискусії. Дехто думає, що для кожної школи важливо мати свій окремий учнівський парламент, інші вважають, що це не важливо, а існують шляхи створення можливостей для учнів брати участь у житті своєї школи.

Урок розпочинається з домашнього завдання учнів. Залежно від обсягу їх матеріалу та потреби в дискусії час може бути продовжено на наступний урок. Якщо такої можливості немає, вчитель може зібрати учнівські роботи та дати письмовий зворотний зв'язок. Учитель має бути впевнений, що кожній роботі приділялась належна увага.

ХІД УРОКУ

Учні починають урок з презентації результатів своїх дослідження, що демонструють ставлення їхніх родин та друзів до поняття відповідальності громадяніна. Учні обговорюють свої результати.

Учитель ознайомлює з новою темою, згадуючи про матеріал та запитуючи учнів, наскільки, на їхню думку, вдало працює шкільний парламент. Якщо на даний момент у школі немає учнівського представництва, вчитель може запитати учнів, чи знають вони школу, де це є і у якій формі.

Вчитель пояснює учням, що їхнім завданням буде уявити ідеальний учнівський парламент – тобто групу демократично обраних учнів, що представляють інтереси всієї учнівської громади.

Учитель роздає опитувальник (роздатковий матеріал для учнів 9.3).

Далі вчитель розділяє учнів на групи по 4–6 осіб. У групах в учнів є час, щоб порівняти свої відповіді на запитання опитувальника та поставити питання один одному. Далі вчитель дає групам великий аркуш паперу та маркери. Завданням для групи буде зобразити структуру ідеального учнівського парламенту. Вчитель повинен пояснити, що таке структура та навести кілька прикладів того, якими можуть бути правила побудови учнівського парламенту.

Коли групи закінчать, вони представляють свої роботи решті учнів у класі для розгляду таких питань:

- Скільки влади повинні мати учні та скільки директор школи та вчителі?
- Хто повинен мати останнє слово при прийнятті рішень, що впливають на життя школи?
- Чи може школа бути демократією?

На завершення учні розробляють презентацію для директора школи, за бажанням, для надання конкретних пропозицій для власного шкільного парламенту.

Домашнім завданням може бути проведення дослідження серед членів родини та друзів за таким питанням:

- Як ви думаете, чи кожна школа у країні повинна мати шкільний парламент? Так чи ні, чому?

Учні повинні представити свої результати на початку наступного уроку.

Роздатковий матеріал для учнів 9.1

Королівство Сіккал

Сіккал – країна, розташована високо в горах. Протягом століть вона мала небагато контактів з іншим світом.

Оскільки Сіккал є тільки невеликим королівством, воно привернуло багато інтересу. Це відбулось тому, що в ньому суспільство організоване незвичним чином.

Спершу слід сказати, що жоден житель ніколи не бував голодним. Народ Сіккала виробляє достатньо їжі, щоб поділитись нею з іншими, хто цього потребує. Кожна сім'я звільнена від сплати ренти за проживання в будинках. Величина будинків залежить від кількості сім'ї. Паливо та продукція надається безкоштовно у вигляді регулярного сервісу. У разі захворювання завжди допомагає лікар. Кожен проходить безкоштовно медичне обстеження раз на **6** місяців та соціальні працівники здійснюють регулярні візити до людей похилого віку, сімей з малими дітьми та тих, хто потребує додаткової турботи.

У Сіккалі всі блага життя доступні для кожного. Кожній сім'ї надається книга ваучерів, які вони вимінюють кожного року на предмети розкоші, такі як парфуми, прикраси та спеції. Ваучери можуть бути використані або збережені протягом певного періоду для чогось особливого.

Як жителі Сіккалу змогли організувати все це? Як згадують, Сіккал був під управлінням королівської сім'ї. Теперішні король – Кінг Сік III. Він вирішує, яку кількість людей потрібно виділити на певні роботи, наприклад, на виробництво продуктів, будівництво та медичне обслуговування. Люди, які здійснюють ці роботи, обираються у віці **5** років та посилаються у спеціальні школи для навчання. Фермери навчаються у сільськогосподарських школах, будівельники у технічних, працівники сфери охорони здоров'я – у медичних тощо. Кожен, хто досягає певного віку для роботи, наймається до одного з королівських палаців Кінга Сіка. Найбільш цікавим є те, що у Сіккалі немає грошей як таких. Жодна потреба не оплачується, оскільки кожен уже має все, чого потребує!

Ви можете запитати себе, чи ніколи ніхто у Сіккалі не скаржився на такий порядок. Насправді, трапляється це нечасто. Ті люди, які скаржаться, потрапляють до психіатричних лікарень. Адже вас будуть вважати не сповна розуму, якщо ви скаржитесь на подібне суспільство, чи не так?

Роздатковий матеріал для учнів 9.2**Картки для дискусії**

Платити податки	Бути членом політичної партії
Боротися, захищаючи свою країну	Голосувати на виборах
Подати заяву про злочин до поліції	Підтримувати свою сім'ю
Підкорятись закону	Допомагати своїм сусідам
Висловлюватись про свою країну, в той час, коли це критикується	Інше... ?

Роздатковий матеріал для учнів 9.3

Опитувальник

У вашому ідеальному учнівському парламенті:

1. Скільки учнів буде представлено в ньому?
2. Скільки буде обрано представників?
3. Як часто учнівський парламент буде збиратись?
4. Де буде зустрічатись учнівський парламент?

5. У який спосіб залучатимуться вчителі та батьки (у разі, якщо це так)?
6. Які питання буде дозволено вирішувати учнівському парламенту, а які ні?
7. Які рішення матиме право приймати учнівський парламент і які рішення не буде дозволено приймати учнівському парламенту?